

ČASOPIS ZA ZGODOVINO IN NARODOPIJSJE

Pisati o *Časopisu za zgodovino in narodopisje* prav v letu 2004 je posebno hvaležno delo, saj gre za jubilejno leto. ČZN namreč prav letos praznuje stoletnico izhajanja. Prva številka je leta 1904 izšla kot društveno glasilo leto prej ustanovljenega *Zgodovinskega društva za slovensko Štajersko*. Tako društvo kot ČZN pa sta bila v Mariboru od zgodnjih let 20. stoletja pomemben dejavnik znanstvene misli, zlasti slovenske. Iz društvenih prizadevanj ali kot plod prizadevanj ljudi, ki so se zbirali v njegovem krogu, je v Mariboru nastala vrsta znanstvenih in kulturnih ustanov (knjižnica, arhiv, muzej), ki so v zadnjih letih, podobno kot ČZN, praznovala stoletnico delovanja.

Časopis za zgodovino in narodopisje velja za prvi znanstveni časopis, ki je vedo – narodopisje, nosil tudi v naslovu in mu je bil torej že po imenu vsaj deloma namenjen. Prav Matija Murko, ki je z leta 1896 objavljenim besedilom *Narodopisna razstava češkoslovska* v Pragi 1895, po češkem in slovaškem zgledu uvedel termin za vedo, je zaslužen tudi za to, da so prvotno le zgodovini namenjenemu znanstvenemu časopisu ob bok postavili še narodopisje (Novak 1977, 266-267), tako v ime časopisa kot, kar je seveda pomembneje, v njegovo vsebino.

V prvih letnikih je na prvi pogled razmeroma veliko narodopisnih razprav in ocen, a je ob tem treba pripomniti, da je bilo narodopisje razumljeno zelo široko, saj so v »nezgodovinski« del časopisa vsakokrat uvrščeni skoraj vsi drugi prispevki. Danes bi jih z lahkoto uvrstili ne le med etnološke, ampak pogosto tudi med arheološke, jezikoslovne, geografske in še kakšne.

Med avtorji, ki so prispevali k narodopisni podobi časopisa v njegovih zgodnjih letih in tako opravičevali njegovo omembo v naslovu, je treba omeniti zlasti Karla Štreklja, Frana Kovačiča, tudi Frana Ilešiča, manj se je kot avtor pojavljal sam Matija Murko. Vilko Novak je kot pomembne avtorje omenil tudi zbiralce Štefana Kūharja, Vinka Mōderndorferja, Pavla Koširja in Josipa Šašla. Od avtorjev, ki so objavljali etnološka besedila, omenja še Ivana Grafenauerja, Franceta Kotnika, Franja Baša, Jožo Glonarja, Janka Glazerja in, seveda, sebe samega. (Novak 1977, 269-270) Zelo pomembno je bilo tako za etnološke vsebine kot za ČZN nasploh, sodelovanje in urednikovanje Franja Baša. Baš je, ob Glazerju, s svojo znanstveno poglobljenostjo in organizacijskimi sposobnostmi pustil močno sled že kot mlad profesor, ki je sodeloval pri nastajanju časopisa, njegove vrline pa so prišle najbolj do izraza, ko je po smrti Frana

Kovačiča leta 1939 prevzel urednikovanje ČZN. (Žnidarič 2003, 242) Pred njim sta bila urednika Anton Kaspret, od prve številke do leta 1917, od takrat pa že omenjeni Fran Kovačič. (Društvena kronika 1926, 14) Ko omenjamo Bašev etnološki pečat pri ČZN-ju, ne smemo pozabiti še na narodopisno bibliografijo za leta 1930, 1931 in 1932, ki jo je pripravil in tu objavil v začetku tridesetih let 20. stoletja. (Kotnik 1944, 39-40, 50)

ČZN je izhajal neprekinjeno do leta 1940, potem pa je izhajanje za nekaj časa prenehalo. Nova vrsta je začela izhajati spet leta 1965, v drugačnih okoliščinah, a z duhom tradicije predvojnega časopisa. Etnološki članki nove vrste so bili zdaj večkrat teoretično naravnani. Kot avtorji etnoloških razprav so se v prvih petnajstih letih izhajanja nove vrste pojavljali Niko Kuret, Slavko Kremenšek, Angelos Baš, Zmago Šmitek, Marija Makarovič in drugi, tudi etnologi iz drugih republik takratne Jugoslavije.

Čeprav se ime narodopisje pojavlja tako v imenu kot v vsakokratnih kazalnih vsebin (v zadnjem ne več narodopisje, ampak etnologija), pa je treba priznati, da etnologija in zgodovina v tem časopisu nikoli, razen v naslovu, nista bili v enakomernem razmerju. Čeprav je ČZN v sto letih objavil veliko pomembnih etnoloških člankov, od katerih so mnogi pogosto citirani tudi v sodobnosti, je večina člankov vsekakor zgodovinskih, tako v starejših kot v mlajših letnikih. Avtorji, sprva po strokovni provenienci seveda iz drugih strok, a na tak ali drugačen način zavzeti in aktivni tudi na področju etnologije, pozneje pa šolani etnologi, so bili vedno v manjšini, kakor so bili, čeprav vedno prisotni, v manjšini tudi etnologi kot člani uredniških odborov.

Razloga za tako razmerje sta vsaj dva. Prvi je seveda splošna vsebinska usmerjenost Časopisa k severovzhodnemu delu (današnje) Slovenije, kjer je številčno tako v preteklosti kot danes delovalo pač več zgodovinarjev kot etnologov ali etnološko razgledanih avtorjev nasploh. Usmerjenost na severovzhodno Slovenijo je ostala osnova vsebinske usmeritve ČZN-ja do danes. A prav razprave v krogu uredniškega odbora v zadnjih letih so pokazale, da se Časopis ne bi branil kvalitetnih etnoloških besedil avtorjev z vseh koncev Slovenije, četudi ne bi bili vezani na to območje, saj si ob drugih podobnih glasilih pač želi zadržati sloves znanstvenega časopisa, v katerem vsaj občasno objavljajo tudi priznani in uveljavljeni etnologi. ČZN vsekakor želi ohraniti tradicijo časopisa, katere-

ga tehtne razprave, tudi etnološke, so pogosto izvorne po vsebini in ostajajo brane in citirane še dolgo po objavi.

Drugi omembe vreden razlog je še bolj preprost – ČZN je z leti seveda dobil konkurenco. *Etnolog*, *Slovenski etnograf*, *Traditiones* in *Glasnik SED* so se uveljavili kot naslovi, kjer objavlja večina etnološko izobraženih avtorjev, tudi tistih redkih, ki so (smo) ostali dejavni in piščoči v Mariboru in severovzhodni Sloveniji nasploh. Pri tem je vsaj v zadnjih desetletjih pač omembe vredno tudi to, da je delovnih mest za etnologe v teh krajih žal razmeroma malo, zato je tako priložnosti za pisanje kot institucionaliziranje etnološke znanstvene misli, ki bi se gotovo zrcalila tudi v pogostejših objavah v ČZN-ju, posledično manj. Podobno stanje glede etnologov, ki da spričo obvez do »matičnih« etnoloških revij redkeje uspejo pripraviti prispevke še za ČZN, je že pred skoraj tridesetimi leti opazil tudi Vilko Novak. (Novak 1977, 272)

Vsekakor pa je *Časopis za zgodovino in narodopisje*, tako zdaj kot pred sto leti, znanstveni časopis, ki z naslovom, voljo uredniškega odbora in vsebinsko zasnovavo vabi k sodelovanju etnologe, v prvi vrsti tiste, ki se ukvarjajo s severovzhodno Slovenijo, pa tudi vse ostale, ki pač želijo objavljati v tem »častitljivem časopisu s stoletno tradicijo« in danes prispevati k temu, da ČZN upravičeno nosi tudi drugi del svojega imena.

Literatura:

DRUŠTVENA kronika 1926. V: Kazalo k Časopisu za zgodovino in narodopisje I.-XX. Maribor, Zgodovinsko društvo v Mariboru, 13-15.

KAZALO k Časopisu za zgodovino in narodopisje I.-XX. Maribor, Zgodovinsko društvo v Mariboru.

KOS, Stanislav 1965: Bibliografsko kazalo Časopisa za zgodovino in narodopisje XXI.-XXXV, 1926-1940. Maribor, Obzorja.

KOS, Stanislav 1983: Bibliografsko kazalo Časopisa za zgodovino in narodopisje, letniki 36-50, nova vrsta 1-15, 1965-1979. Maribor, Obzorja.

KOTNIK, France 1944: Pregled slovenskega narodopisja. V: Narodopisje Slovencev I, Ljubljana, Klas.

NOVAK, Vilko 1977: Etnologija v Časopisu za zgodovino in narodopisje. V: ČZN 48 = N. V. 13, 1-2, 265-273.

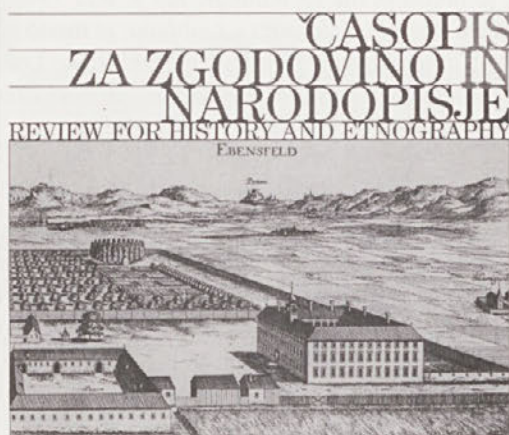
SLAVEC GRADIŠNIK, Ingrid 2003: Vilko Novak (1909-2003). V: ČZN 74 = N. V. 39, 3-4, 257-260.

ŽNIDARIČ, Marjan 2003: Ob stoletnem jubileju Zgodovinskega društva v Mariboru. V: ČZN 74 = N. V. 39, 3-4, 227-246.

Datum prejema prispevka v uredništvo: 13.7. 2004



Prva številka Časopisa za zgodovino in narodopisje iz leta 1904.



IZ ZGODOVINE
RAVNEGA POLJA



Zadnja številka Časopisa za zgodovino in narodopisje iz leta 2004.